

Proloog

Het was al na middernacht. Ze liepen weg van het dorp, staken het viaduct over en kwamen in de straat waar ze zijn moesten. Links van de driesprong stond een handvol arbeidershuizen, teruggetrokken langs een zandweg in de velden, maar er was op dit uur niemand meer buiten. Rechts voor hen was er de overweldigende verschijning van de vierkantshoeve van mijn oom Daniel.

Onbeweeglijk bleven ze even staan kijken, stijf van de adrenaline. Ja, je ging niet elke dag op rooftocht.

Ze slopen naar de boerderij. Rachid nam zijn mes en sneed de knoop af van het touw waarmee de poort was dichtgebonden. Er hing ook een ketting aan, die hij losrukte, zodat ze er allebei tussendoor konden. Ze keken de duisternis van het binnenhof in. Al die oude rommel van machines en werktuigen.

Behoedzaam betraden ze die wereld die ze nooit eerder hadden gezien, voorbij de antieke hooischudder achter de poort, het modderige erf op, naar achteren toe. Er stonden een vork en een schop naast een kruiwagen.

Zacht trokken ze een deur open. Tot hun verbijstering

zagen ze vier koeien staan. De weeë geur van mest en stro en veevoer sloeg hun in het gezicht.

Vervolgens begonnen de beesten luid te loeien.

Toen ze van de schok waren bekomen, zagen ze aan de andere kant van het erf het zwakke schijnsel van een lamp. Daar moest de oude boer wonen.

‘Geef me die stok,’ zei Rachid.

‘Waarom?’ vroeg Ahmed.

‘Om hem terug te drijven als hij op ons afkomt.’

Ahmed reikte hem de hooivork aan.

Ze keken door een kier van de deur. De ouwe lag naast de kachel op de vloer, zijn hoofd op de sofa steunend, zijn ogen gesloten. Hij ademde luid. Hij leek diep te slapen.

De deur piepte en knarste, maar oom Daniel werd niet wakker. Binnen was het een troep. De rechthoekige tafel in het midden was bezaaid met borden, bestek, etensresten, verpakkingen, flessen. De afbladderende muren waren donker uitgeslagen van de kachelrook.

Er stond iets vreemds op een bijzettafeltje. Een zwarte bakelieten telefoon, met een draaischijf, een mechanische bel en een dik snoer, ongetwijfeld vele tientallen jaren oud, uit de tijd dat telefoneren nog iets gewichtigs was. Nu kwam er haast elk jaar een nieuwe iPhone uit. Nu ging verandering sneller dan ooit, terwijl dit hele boerenhuis stilstand en verstarring ademde.

Er was ook niets van waarde om te stelen: geen laptop, geen smartphone, zelfs geen televisie. Alsof de bewoner weigerde de wereld via een scherm te bekijken of aardse bezittingen te vergaren. Zo wekte hij de schijn dat het allemaal belachelijk was wat anderen hadden en deden. Zo gaf hij aanstoot.

Verspreid over de vloer lagen de boodschappen die de ouwe in de supermarkt had gekocht. Het was alsof de tas zo uit zijn handen was geglipt. Ahmed zag onder meer een zak diepvriesfriet en flesjes bier liggen.

Geruisloos gingen ze naast het op de vloer rustende lichaam bij de kachel staan. Het kreukelige, baardige hoofd deed Rachid aan zijn grootvader denken, bij wie hij lang gewaakt had toen hij op sterven lag.

Het zien van de oude man, zo weerloos als hij daar lag, deed zijn opgewondenheid niet bedaren; integendeel, het enerveerde hem nog meer.

Hij nam met beide handen de zware hooivork vast. Hij hief de steel boven zijn hoofd, tot in zijn nek. Hij keek opzij naar zijn neef.

Ahmed pakte zijn iPhone. Hij begon te filmen.

Biefstuk en Rodenbach

Zoals altijd op zaterdag was oom Daniel die avond naar de supermarkt gegaan. Hij mocht alleen heel laat in de winkel komen, als er bijna geen andere klanten meer waren. Dus deed hij dat maar, ook al moest hij dan nog in het donker de straat op.

Het winkelpersoneel wist wat hij op zaterdag vaak kocht: een biefstuk van het witblauwe runderras van een centimeter dik, enkele stronkjes witlof, een zakje diepvriesfriet, een pakje sandwiches voor zondagochtend, en zo nu en dan een kratje Rodenbach.

Hij was een bekende verschijning, die er in de ogen van anderen zonderling uitzag, als iemand die buiten de tijd stond, buiten de maatschappij. Vierentachtig was hij, maar nog kloek en kwiek. Het geroddel achter zijn rug omdeerde hem niet. Naar zijn eigen maatstaven maakte hij het goed. Hij nam elke dag zoals die kwam. Hij deed zijn ding, leefde zijn leven, en op het eind zou hij samen met zijn oude boerderij ten onder gaan.

Daniel Maroy was mijn 'suikeroom', van wie wij de vierkantshoeve zouden erven. Van zijn leven ken ik alleen het

einde goed. In mijn jeugd zag ik hem soms op een van de vele begrafenissen in die uitgebreide boerenfamilie van ons. Mijn moeder vertelde me niet zonder afgunst over zijn klassieke vierkantshoeve in de vruchtbare leemstreek van Henegouwen. Hoe zij vroeger door de toegangspoort het erf betrad en op de binnenplaats omringd werd door die volmaakt aaneengesloten gebouwen, met allemaal hetzelfde zadeldak van rode dakpannen. Bijna niemand kende hem echt, maar Daniel was volgens haar een goede man, misschien wanordelijk en wantrouwig, maar in wezen een goede man, die zijn leven lang zorgde voor zijn familie en voor het familiebedrijf. En die zich toen ineens van alles en iedereen afsloot. Zijn verhaal sprak me aan en schrikte me af. Maar het moet worden verteld.

Het was in het vroege voorjaar, halverwege de vastentijd, eind maart 2014 om precies te zijn, nadat hij de hele dag op zijn erf bezig was geweest, nadat hij de koeien had gevoerd, dat oom Daniel die zaterdagavond naar de supermarkt was vertrokken, omstreeks zes uur, in het zachte licht van de ondergaande zon. Het land was leeg, verlaten. Soms zag je, op een heldere dag, in de verte het water glinsteren van het Spierekanaal, dat recht als een pijl door de velden schoot. Soms zag je zelfs, tussen de kale bomen langs het kanaal door, de gotische gevel van de middeleeuwse Tempelhoeve, vroeger bewoond door zijn tante Elise en nu door haar nazaten.

Sinds onheuglijke tijden lag het licht glooiende landschap er zo bij. Maar dit jaar was de lente ongewoon vroeg uitgebrosen. Na een uitzonderlijk zachte en sneeuwloze winter waren de afgelopen weken de warmste dagen ooit

in maart gemeten. De boeren waren al aan het mesten, ploegen en zaaien. De magnolia barstte bijna van bloeilust. De knotwilgen waren al uitgelopen, de vogels scharrelden in de struiken, de dieren kwamen uit hun holen gekropen.

Hier en daar verscheen een verse molshoop of mollenrit in het gras. Alleen in dit seizoen zag je die ondergrondse wroeter soms bovenkomen, met het gevaar ten prooi te vallen aan roofvogels, vossen en katten.

De dagen zouden nu snel lengen. En dan kwamen de populieren aan het kanaal vol in het blad, en dan groeide het gras als bezeten, en dan zou het landschap op zijn mooist zijn. En dan konden zijn vier ouwe, witblauwe koeien, na een lange winter in de mufte bindstal, eindelijk weer de wei in.

Maar het weer was nu ineens omgeslagen. Het was kil en nat geworden. Er zat onweer in de lucht. Een stevige wind waaide uit het zuidwesten.

Daniel deed er drie kwartier over, twee kilometer bergop naar de supermarkt, te voet, steunend op zijn oude, roestige herenfiets aan zijn rechterzijde. Op straat gedroeg hij zich altijd nogal kortaf. Maar zo stil en stug als hij tegen zijn burens was, zo spraakzaam en luidruchtig was hij in de winkel. Soms had hij de hele week niemand anders gesproken.

De avondschemering was al ingetreden toen hij zijn fiets in de hal zette, wat eigenlijk verboden was. Om 18.48 uur kwam hij met zijn winkelkar voorbij de kassa en liep naar binnen. In de supermarkt was het licht fel. De laatste klanten liepen haastig door elkaar, de uitgelaten stemming van zaterdagavond.

Oom Daniel had de gewoonte om eerst naar de stands met ‘proevertjes’ te gaan. Hij dronk een of twee en weleens drie van die kleine glaasjes wijn of likeur. Soms met een stukje schapenkaas of knoflookworst. Hij nam er zijn tijd voor. Hij genoot.

De meeste tijd bracht hij echter door in de slagerij achter in de supermarkt, waar hij de beste biefstuk kocht. Ook al kostte een kilo koe er een veelvoud van wat hij er op de boerderij voor kreeg.

Daar praatte hij altijd uitvoerig met de medewerkers, die een witte kiel en rode voorschoot droegen. Hij was er geliefd, want andere klanten hadden weinig of geen tijd voor hen, en hij had tijd zat. Ze spraken in het lokale Franse dialect, maar Daniel gooide er zo nu en dan een Vlaamse term tussendoor. Zijn luide, weerbarstige stem was over de rekken heen overal in de winkel te horen. Over het weer dat de seizoenen overhoopgooide, over de boerderij die het pronkstuk van zijn vader was, over zijn koeien die het gras al roken en aan de ketens rukten.

Soms praatte hij tegen zichzelf, zoals oude mannen die alleen leven weleens doen.

Een gespreksonderwerp dat hem na aan het hart lag waren de jongeren die hij rond zijn boerderij zag dolen. Ze hadden onlangs zelfs in zijn huis ingebroken, net op het moment dat hij in de supermarkt was. Ze kenden blijkbaar zijn doen en laten. Hij had aan de telefoon tegen de politie gezegd dat ‘struikrovers’ zijn hoeve hadden doorzocht, maar de agenten waren niet eens komen kijken. Hij bezat nauwelijks iets kostbaars, behalve zijn contant geld, want banken vertrouwde hij niet meer. Hij had altijd

een dik pak biljetten op zak, dat hij in de winkel openlijk toonde. Waarom deed hij dat toch, vroegen de medewerkers. Het leek wel alsof hij het lot wilde tarten.

‘Wees toch voorzichtig, Daniel,’ hadden ze hem al vaak gezegd. ‘Gebruik toch een bankpas, Daniel.’

Hij lachte dan snuivend. Hij schudde zijn baard.

‘Wie mijn geld wil, zal mij eerst moeten uitschakelen,’ was zijn gebruikelijke antwoord. ‘Over mijn lijk.’

Een andere uitspraak die hem in de mond bestorven lag, wanneer het over die jongeren ging, luidde kort maar krachtig: ‘Allemaal schurken en schoften.’ Op een dag hield een winkelbediende hem de intercom onder de neus, zonder dat hij het merkte. Iedereen schoot in de lach toen het door de supermarkt schalde: ‘Allemaal schurken en schoften.’

Er was in de slagerij een stagiair met wie Daniel vaak praatte over het vlees en de koeien. Rafael, een negentienjarige leerling van de technische school in Moeskroen, had een hart voor het slagersvak, maar leerde moeilijk. Als Daniel het gesprek afsloot, zei hij: ‘Goede moed en goed weekend.’

*

Die avond ging Daniel met zijn winkelkar naar de kassa, haalde zijn bundel geld tevoorschijn en betaalde met een paar verfrommelde biljetten. Daarna nam hij nog ruim de tijd om het wisselgeld in een plastic zakje te proppen en alles onder zijn dikke bruine overjas weg te stoppen. Hij liet het geroezemoes achter zich en slenterde langzaam

naar de uitgang. Om 19.51 uur slofte hij over de grote parkeerplaats, weer met zijn fiets in zijn rechterhand, nu met een zware boodschappentas aan het stuur, tussen de auto's met brandende lichten door, zijn schouders licht gekromd, zijn baard in de wind. Het werd donkerder en donkerder. Op de grijze betonnen gevel van de supermarkt stonden de naam en slogan van de zaak: COLRUYT - MEILLEURS PRIX / LAAGSTE PRIJZEN.

Daniel draaide langs de Brasserie du Peuple en het gokkantoor van Ladbrokes, waar het altijd druk was, de lange Sint-Légerstraat in en zette koers naar huis. Het was, in deze verfranste streek, net over de taalgrens, een vreemde straat, die hier nog op het grondgebied van de stad Moeskroen lag maar verder uitmondde in Sint-Léger, het boerendorpje dat naar zijn beschermheilige was genoemd, aangeroepen tegen blindheid en bezetenheid. Bovenaan in de straat waren er winkelpanden en herenhuizen, onderaan rijtjeshuizen en bedrijven.

Oom Daniel liep naar beneden. Links passeerde hij de Résidence Richelieu en de Seniorie Ma Maison. Daniel wilde niet in een rusthuis of een flatje, nooit van z'n leven. Hij was zo iemand die nog wilde doodgaan op de plek waar hij was geboren. Zijn ouderlijke boerderij stamde uit de achttiende eeuw en was al drie generaties in de familie. Maar een opvolger was er nu niet meer.

Rechts was er de voormalige slagerij Segaert. Hier bleef Daniel elke keer enkele minuten stilstaan, zijn ogen strak op het huis gericht. Daar woonde Yvette, aan wie hij lang geleden zijn liefde had verklaard. Hij had dromen gekoesterd, maar die waren onbereikbaar gebleken. Hij had geen

ervaring met vrouwen. Maar deze plek bleef hem dierbaar. Het was hem voldoende om er even te kunnen verpozen. Yvette was net als hij altijd ongetrouwd gebleven.

Hij kwam voorbij een paar riante villa's, die hij al zijn leven lang kende. Zelfs blind zou hij nog de twee kilometer naar huis kunnen lopen. Honderd meter verder naar beneden kruiste hij het lege, half afgebroken station. De spoorweg was nu een grindpad geworden. In een bijgebouw zat een kleuterschool. Nog wat verder waren er de oude ateliers van schrijnwerkerij Vanoverveldt. Aan de overkant een rij witte, lage arbeidershuizen. Daar stopte het voetpad en moest hij op straat lopen, voorbij bedrijventerrein De Blauwe Brug, tot aan de verkeerslichten aan de expresweg, die van rotonde naar rotonde naar Frankrijk denderde, slechts enkele kilometers verder.

Hier werd hij ingehaald door Rafael, de stagiair met wie hij zo vaak sprak in de supermarkt. Hij fietste van zijn werk naar huis. Rafael zag de broze gedaante bij het kruispunt. Daniels rijwiel trok zwaar aan zijn arm. Enkele minuten eerder, om 20.13 uur, had Rafael een sms'je gekregen van Arno en Pascal, twee maten met wie hij al van kindsbeen af bevriend was.

'Heb je de oude viezerik in de Colruyt gezien?' vroegen Arno en Pascal.

'Ja,' had Rafael geantwoord.

De viezerik noemden ze hem. De oude viezerik.

Het moet gezegd dat Daniel slordig was. Hij droeg altijd dezelfde tot op de draad versleten kleren: een lange, waterdichte overjas met gespen op de schouders, een zwarte stoffen broek die om zijn benen slobberde, een

vilten hoed met een gleuf. Zijn hoofd was bovenop ka-
lend, maar hij had lange slierten haar opzij en een wilde,
onverzorgde baard. Zijn verweerde gezicht en zijn eeltige
handen zaten vol groeven waaruit het vuil niet meer weg
te wassen viel.

Rafaël fietste verder naar huis. Daniel keek niet op of
om en stak met stramme passen de brede expresweg over.
Een raar gevoel om de grond naast of onder de expresweg
te zien, die hij ooit zo graag had beboerd. Goede grond,
die telooring door de ziekte van autowegen en rotondes
en industriezones.

Vijftig meter voorbij het kruispunt sloeg hij rechts de
rue du Chien naar zijn hoeve in. De verlichting van het le-
gendarische café Au Repos des Alliés, op de hoek, bescheen
het asfalt. Ook al was het café vlak bij huis, Daniel was er
zelden of nooit geweest, hij was geen man die aan de zwier
ging, hij leidde een simpel, spartaans bestaan. Biefstuk en
Rodenbach waren het grootste genot dat hij zich toestond.
Maar toen hij lang geleden een tractor kocht had hij in
het café de koop gesloten en gevierd. Met die blauwe Ford
4630 deed hij de jaren daarna niet alleen het boerenwerk,
hij reed er ook mee naar de supermarkt, het gemeente-
huis en de kerk, en raakte zo in de hele streek bekend. Vier
maanden geleden had hij echter op deze plek bij het café
een ongevalletje gehad. In de regen was hij ingereden op
de achterkant van een auto die bruusk voor de stoplichten
remde. De politie stelde vast dat de tractor niet verzekerd
was en nam hem in beslag. Het begin van alle kommer en
kwel.

Daarom sukkelde hij nu te voet, leunend op zijn oude

fiets, door de rue du Chien, een smalle, slingerende boerenweg tussen de akkers en weiden. De straat was uitgestorven, alles scheen vredig. Hij passeerde het huis van buurvrouw Micheline, die een grote keurige tuin had vol bloemperkjes, beeldhouwwerkjes en sierstruiken. Daarachter lag de stoppelige grond van zijn maisakker, met in de hoek het zwarte landbouwplastic over de ingekuilde mais, waar hij elke morgen en elke avond een kruiwagen voer kwam halen. Voorbij de bocht passeerde hij vier rijtjeshuizen en de oude, monumentale vierkantshoeve van zijn oom Julien zaliger, die al lang geleden verkocht was, het was nu het bouwvallige buitenhuis van een Fransman. Een hoogspanningsleiding kruiste de straat van pyloon naar pyloon. Hier begon het weiland van Daniel, dat al vol voorjaarsbloemen stond, met aan de zijkant knoestige, krom gewaaide bomen en struiken.

Straks kon hij zijn vermoeide leden te rusten leggen op zijn sofa, een biertje drinken, luisteren naar de radio of naar zijn koeien, in het warme gezelschap van zijn gloeiende, ronkende kachel.

Hij zag de hoeve Maroy al opdoemen aan de driesprong. Er ging een grote verlatenheid van uit. Het voorhofje vol onkruid achter betonplaten. De grotendeels ingevallen schuur links, geveld door een hevige storm. Het langgevelige woonhuis met gesloten rolluiken langs de straat. Daarnaast het poortgebouw en de stallen, door klimop overwoekerd, met veel oude troep. De houten poort vol gaten en spleten, dichtgeknoopt met een blauw touw, dat anders gebruikt werd om hooibalen te binden.

De ooit zo fiere boerderij zag er verkommerd uit, als

een verwelkte plant met verlepte bladeren. Maar zo was zijn hof, zo was hij thuis.

Het mocht er dan wel een rotzooi lijken, maar het was zijn rotzooi. Hij vond er een schroef in terug als hij die nodig had.

Het was bijna pikdonker nu. Er was alleen nog het flauwe licht van de halvemaan.

Vreemd. Hij deed er wel tien minuten over om zijn eigen stevig geknoopte touw los te krijgen en de poort open te maken.

Nog aarzelde Daniel. Toen ging hij naar binnen.
Oom Daniel toch.